

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА - БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE - BUREAU FOR DEVELOPMENT OF EDUCATION

**ИНФОРМАЦИЈА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА НА ПРОЕКТОТ
„УНАПРЕДУВАЊЕ НА МЕДИУМСКАТА ПИСМЕНОСТ ВО
ОБРАЗОВАНИЕТО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА“**

март 2009 – септември 2011

Kingdom of the Netherlands

Вовед

Проектот „Унапредување на медиумската писменост во образованието во Република Македонија“ имаше за цел да им помогне на децата, адолесцентите и младите луѓе, да ги унапредат своите познавања за улогата и функцијата на медиумите во демократските општества. Намерата беше да се унапредат знаењата и вештините кај младата популација и наставниот кадар за критички пристап, употреба и анализа на медиумските содржини што доаѓаат од различни видови медиуми - печат, електронски медиуми, интернетот и рекламите. Всушност, проектот треба да поттикне поангажирано учество на граѓаните на Република Македонија во демократските процеси. Активностите беа имплементирани од страна на Европскиот центар за новинарство од Холандија, Македонскиот институт за медиуми и Институтот за демократија, во соработка со Министерството за образование и наука на Република Македонија и Бирото за развој на образованието. Финансиската поддршка беше обезбедена преку програмата МАТРА на Министерството за надворешни работи на Кралството Холандија.

Временската рамка на проектот беше од март 2009 година до септември 2011, при што беа реализирани следните активности:

1. Издавање Прирачник за наставници за изучување на медиумската писменост во наставата по мајчин јазик

Обучувачите од МИМ и од ИДСЦ подготвија *Прирачник за наставници за изучување на медиумската писменост во наставата по мајчин јазик*, на македонски, албански, српски и турски јазик, наменет за наставниците од основните и средните училишта кои треба да ги предаваат содржините од областа на медиумската писменост. Во подготовката на материјалите беа вклучени експертски тимови (комуниколози, експерти за медиуми и развој на наставни програми) од Бирото за развој на образованието, Институтот за демократија и Македонскиот институт за медиуми, како и консултанти од холандската организација „Вести во образованието“ (Nieuws in de klas). Прирачниците содржат теоретски дел за вовед во медиуми и медиумската писменост, како и 4 наставни теми: 1) Претставување и стереотипизација во медиумите, 2) Основи на новинарство и медиумска продукција, 3) Медиуми и политика и 4) Нови медиуми. Во секоја тема се вклучени примери, вежби (со целосен наставен план) и насоки за дискусија. Дополнително, Прирачникот вклучува и ЦД со мултимедијални материјали (видеа, слики, интернет линкови и сл.) кои треба да им помогнат на наставниците во реализација на наставата.

2. Креирање веб-страница

Со цел да се популаризира концептот на медиумска писменост во македонската јавност, беше креирана и веб-страницата www.mediumskapismenost.edu.mk, наменета за наставници, ученици, медиумски експерти и сите останати заинтересирани за теми поврзани со оваа област. На неа може да се најдат сите информации поврзани со концептот за медиумската писменост, како и со самиот проект, а таа треба да послужи како алатка за добивање поголеми знаења од оваа област, за онлајн тренинзи, и простор каде ќе може да се разменуваат искуства, информации и знаење.

3. Конференција

На 11 мај 2010 година во Скопје се одржа конференцијата „**Медиумска писменост – поттикнување на учеството на младите во демократските процеси**“, на која учествуваа експерти од земјава и странство, со цел да се иницира дискусија и размена на искуства, идеи и информации од областа на медиумската писменост меѓу организациите, академиците и практичарите кои спроведуваат слични проекти во регионот. На овој настан се зацртаа насоките за тоа како најдобро може да се изучува медиумската писменост, како и предизвиците со кои се соочуваат земјите во регионот од овој аспект.

4. Обуки за наставници

Во рамки на проектот беа одржани **56 обуки** со кои беа опфатени **1.100 наставници** од основните и средните училишта од Македонија, кои понатаму ќе ги реализираат содржините од областа на медиумската писменост во рамки на предметот мајчин јазик (македонски, албански, турски и српски јазик).

5. Евалуација

По завршувањето на обуките на наставниците по мајчин јазик, беа спроведени активности за евалуација на ефектите од реализираните обуки во 20 основни и 5 средни училишта на територијата на Македонија. Експертски тимови составени од претставници на Бирото за развој на образованието, Македонскиот институт за медиуми и Институтот за демократија, остварија посети на часови по македонски и албански јазик за да се согледаат ефектите од обуките, начинот на предавање на обучениот наставен кадар, како и да се добијат оценки од учениците и нивни перцепции за потребата од изучување на темата во рамки на наставната програма. Евалуациите беа спроведени во период од 24 март до 11 мај 2011 година.

Инструментите за евалуација беа подготвени од експерти од Бирото за развој на образованието, Македонскиот институт за медиуми и Институтот за демократија. Беа земени предвид претходните искуства од слични проекти, како и спецификите на содржините од областа на медиумската писменост по што беа подготвени два формулари за евалуација на наставниците и на учениците. Наставниците беа оценувани за нивната подготвеност и одржување на часот, додека по неговото завршување, учениците пополнуваа прашалник за нивните впечатоци од часот и содржините по медиумската писменост. Овие инструменти за евалуација се фокусираа на подготовката и карактеристиките на часот (вежби, употреба на помагала, домашни задачи и вреднување на стекнатите знаења), како и начинот на употребата на прирачникот по медиумска писменост од страна на наставниците (пренесување на содржините, примена на предвидените вежби, дискусии и наставни материјали). Прашалникот кој на крајот од часот го пополнуваа учениците ги утврдуваше нивните согледувања за часот, како и подготвеноста на наставникот, потребата од изучување на содржините од областа на медиумската писменост, корисноста на вежбите и предвидените материјали во прирачникот. Со евалуација беа опфатени 25 наставници и 545 ученици.

Согледувања од посетите на реализираната настава од областа на медиумската писменост

Податоците од евалуацијата на посетените часови покажаа дека 96.4% од наставниците имаа подготовка за часот кој го реализираа, при што најголем дел од нив (73%) активно го применуваа Прирачникот за медиумска писменост кој беше еден од главните продукти на проектот. Покрај Прирачникот, во најголем дел од случаите беа употребувани и дополнителни наставни материјали. Целите на часовите беа јасно формулирани, како и идентификацијата на клучните поими, вештини и резултати кои учениците треба да ги стекнат од часот. Во подготовката за часот, во половина од случаите беше евидентирана и планирана употреба на практични помагала во наставата. Најзастапени беа печатените медиуми (дневни весници, неделници и списанија за учениците) додека значајна беше и употребата на компјутерите во наставата, како и интернетот. Евидентна беше и употребата на наставни ливчиња, исечоци од фотографии и постери од областа на спортот, музиката, уметноста итн.

Од аспект на организацијата на часот и спроведените активности при реализирањето на наставата беше констатирано дека наставниците активно ги употребуваат предложените методи и постапки за поучување и учење предвидени со прирачникот. Најчесто употребувани беа: Анализа на вести од пишани и електронски медиуми и препознавање на основните карактеристики на веста (блискост, истакнатост, новост итн.); вежби за определување вид на емисија според содржината (забавна, образовна, информативна); утврдување на визуелен јазик; идентификување на видови пропаганди, изработка на насловна страна на весник како и пишување новинарски текст. Од областа на нови медиуми најчесто беше употребувана вежбата за пребарување на информации на интернет и заштита на приватноста, како и утврдување на веродостојноста на податоците при пребарување.

Беше забележана и поголема интерактивност помеѓу наставникот/професорот и учениците како при планирањето на часот, така и при непосредната реализација на часот. Често се практикуваше дискусија по теми и прашања предложени во Прирачникот, што резултираше со задачи каде практично може да се применат знаењата стекнати за време на наставата и дискусијата. Во 85% од случаите беа предвидени задачи, од кои 68% беа применливи во секојдневниот живот. Проверката на стекнатите знаења за време на часот беше планирана и спроведена во 66% од посетените часови. Најчесто применувани техники за оценување беа дискусии (преку поставување на прашања и одговори), а потоа домашни задачи или пак презентација на сработени задачи на учениците и самооценување.

Во делот на карактеристики на наставата, во 75% од случаите беше проценето дека часот е организиран на начин кој е соодветен за целосно постигнување на зацртаните цели во подготовката. Предзнаењата на учениците во 62% од посетените часови, наставниците ги користеа за да се надоврзат на нови знаења кои им ги нудеа на учениците, додека во многу мал број од случаите (7%) предзнаењата на учениците беа претпоставени, но не и проверени. Следствено активностите на часот логично произлегуваа една од друга, надополнувајќи се во прилог на реализацијата на целите на часот. Во половина од случаите, наставата беше организирана во парови или мали групи каде секоја група или добиваше посебна задача со цел да се опфатат разни аспекти на темата кој се предаваше или пак се работеше за иста задача соодветна за предзнаењето на учениците, по што учениците споредбено пристапуваа кон самооценување. Овој пристап резултира со активно слушање, но и висок степен на учество на учениците за време на часот. Наставникот соодветно ги упатуваше учениците во 87% од случаите, но и развиваше сопствени дополнителни прашања и аспекти на темата. При одредени нејаснотии кај учениците наставникот се придржуваше до упатствата дадени во Прирачникот

Мотивациската компонента во наставата беше помалку застапена од аспект на тоа што учениците најчесто самоиницијативно беа заинтересирани за учество, додека наставникот во помала мера се обидувааше да ги мотивира. Беше констатирано дека овој автентичен интерес за содржините е присутен во 89% од случаите каде учениците секогаш или главно покажуваа интерес за темите и предвидените вежби (во 82% од случаите) од областа на медиумската писменост.

Со прирачникот за медиумска писменост беа опфатени 5 теми кои третираа разни аспекти од областа. При спроведување на наставата, наставниците најчесто се потпираа на првата и третата тема, односно, на Вовед во медиумска писменост (32%) и на Основите на новинарство и новинарска продукција (44%).

Перцепции на учениците за наставата од областа на медиумска писменост.

Од сите понудени содржини на часот по медиумска писменост, на учениците најмногу им се допаѓаа прашањата за дискусија кои им ја доближуваа темата (24%), по кои следеа вежбите и примерите предложени во прирачникот, како три најпреферирани одговори. По нив следеа материјалите (слики и видеа) кои ги користеа наставниците, додека теоретскиот дел од медиумската содржина е најмалку посакуван. Најголем дел од учениците сметаа дека часот по медиумска писменост нема потреба од подобрување (55%), а според останатите треба да има подобрување во делот на материјалите (слики, видеа) кои ги користат наставниците (13%), како и вежбите и примерите кои ги употребуваат. Она што најмалку им се допаѓа од часот е теоријата, односно материјалите од каде што учат. Истовремено теоријата се издвојува и како содржина за која би имало најмалку потреба од подобрување. Прашањата за дискусија кои се издвојуваат како содржина која најмногу им се допаѓа е воедно содржина за која многу мал процент (7%) смета дека треба да има подобрување, кое повеќе би се однесувало на вежбите и примерите, кои по прашањата за дискусија се содржини што најмногу се користат.

Најголемиот дел од учениците (вкупно 88% кои сметаа дека е многу точно или точно), рекле дека содржините кои им биле понудени ги подобриле нивните вештини за

изразување преку медиумите. Најголем дел од учениците се согласиле дека вежбите и материјалите може успешно да се применуваат на компјутер. Од аспект на презентираниите содржини, тие им помогнале да разберат како функционираат медиумите, односно со оваа изјава се согласиле вкупно 89% од учениците.

Во однос на изворите од каде можат да научат нови работи од областа на медиумската писменост, односно подготвената веб страница и материјалите на ЦД-то за медиумска писменост – најголем број ученици се изјасниле дека тие им помогнале во стекнувањето нови знаења. Иако и двата извори се користат, сепак веб страницата е покористен и пофаворизиран начин за стекнување нови знаења од оваа област (78%) споредено со ЦД-то (62%).

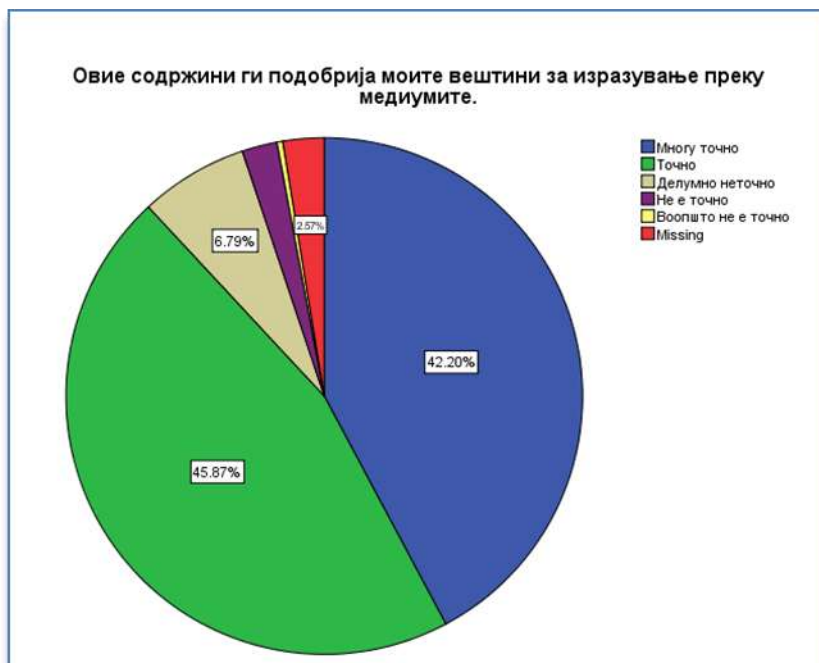
Домашните задачи во врска со медиумска писменост се оценети како корисни од страна на 91% од учениците.

Процентот на ученици кои сметаат дека има потреба да се изучуваат содржините од областа на медиумската писменост е исто така висок, односно 83%.

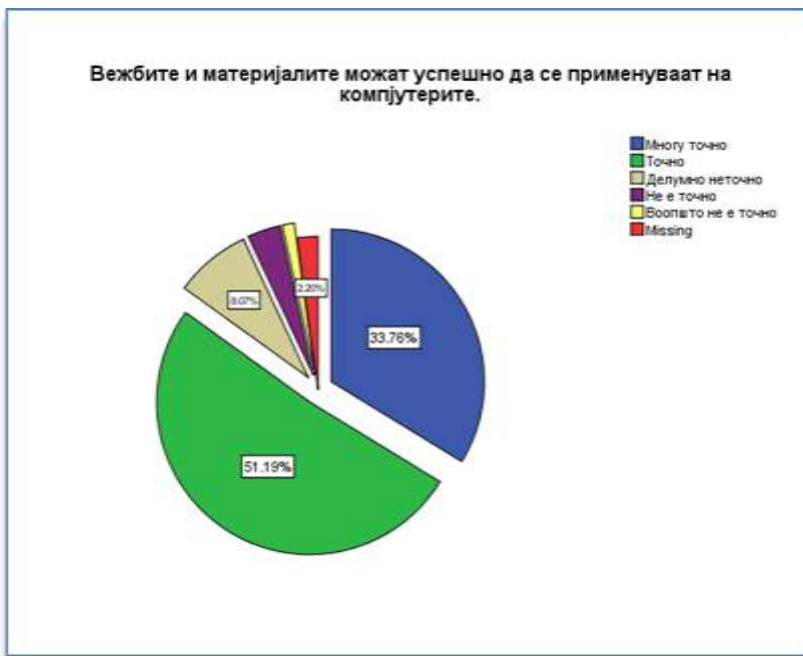
Покрај тоа што сметаат дека имаат потреба, учениците би сакале содржините да станат дел од предметот мајчин јазик. Потребата и заинтересираноста за изучување на овој предмет се евидентни и од средната оценка што учениците ја дале за часот по медиумска писменост во целина, а тоа е 4.74 на скала од 1 до 5 (каде 1 е најниска, а 5 е највисока оценка), додека 75% од учениците часот го оцениле со 5. Она што тие би го додале во наставните материјали се, пред се интерактивни вежби и лекции на компјутер, како и повеќе видео материјали. Најмал процент од нив, односно 16%, не би го менувале предметот.

Во прилог се неколку графички прикази за резултатите од евалуацијата на реализираната настава од областа на медиумската писменост во рамки на предметот мајчин јазик. Вредностите кои се обележани како „Missing“ се однесуваат на процентот на ученици кои не одговориле на прашањето.

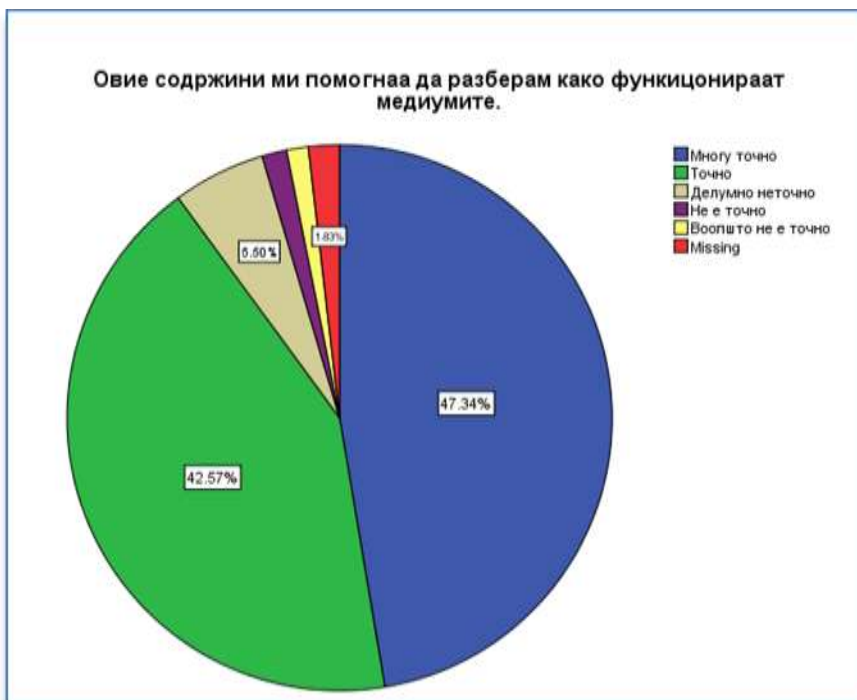
ГРАФИЧКИ ПРИКАЗ НА ПЕРЦЕПЦИИТЕ НА УЧЕНИЦИТЕ НА ПОСЕТЕНИТЕ ЧАСОВИ НА КОИ
СЕ РЕАЛИЗИРАА СОДРЖИНИ ОД ОБЛАСТА НА МЕДИУМСКАТА ПИСМЕНОСТ

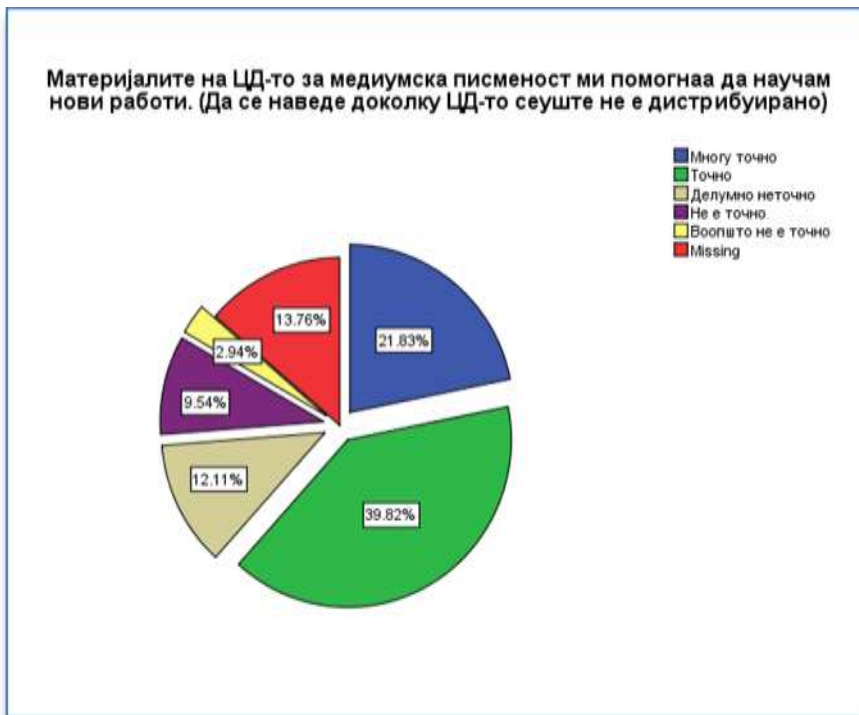
На прашањето дали содржините на часот ги подобриле нивните вештини за изразување преку медиумите, околу 46% од учениците одговориле со „точно“, а 42% „со многу точно“ додека 2.57% одговориле дека не се согласуваат со овој став.

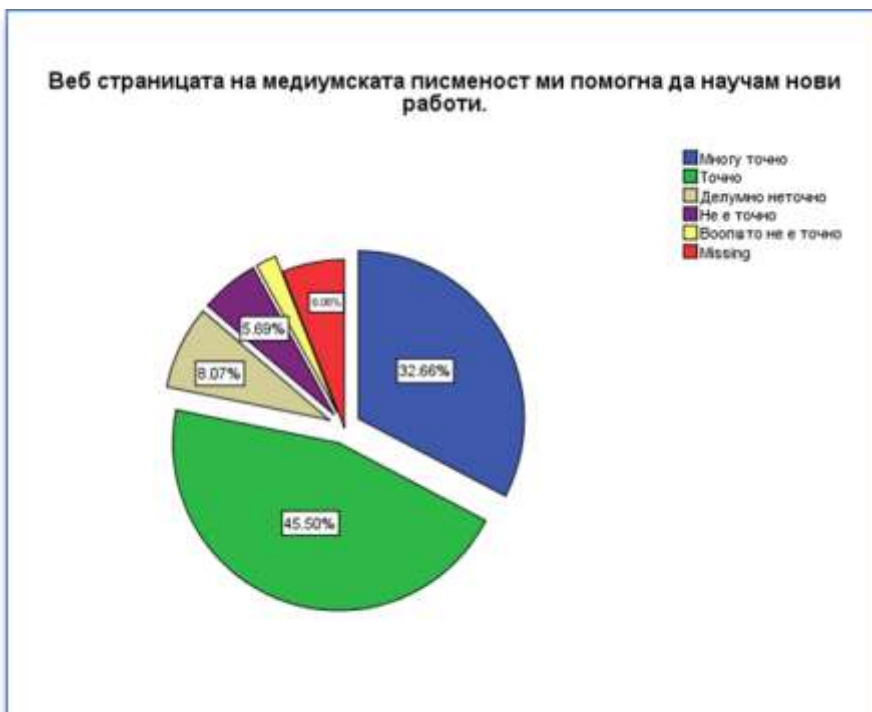
Повеќе од 84% од учениците се согласуваат (со многу точно или точно) дека предвидените вежби и материјали во прирачникот за медиумска писменост можат успешно да се применуваат на компјутерите со кои тие работат за време на часот. Повеќе од 10% од нив не се согласуваат или воопшто не се согласуваат со оваа изјава.

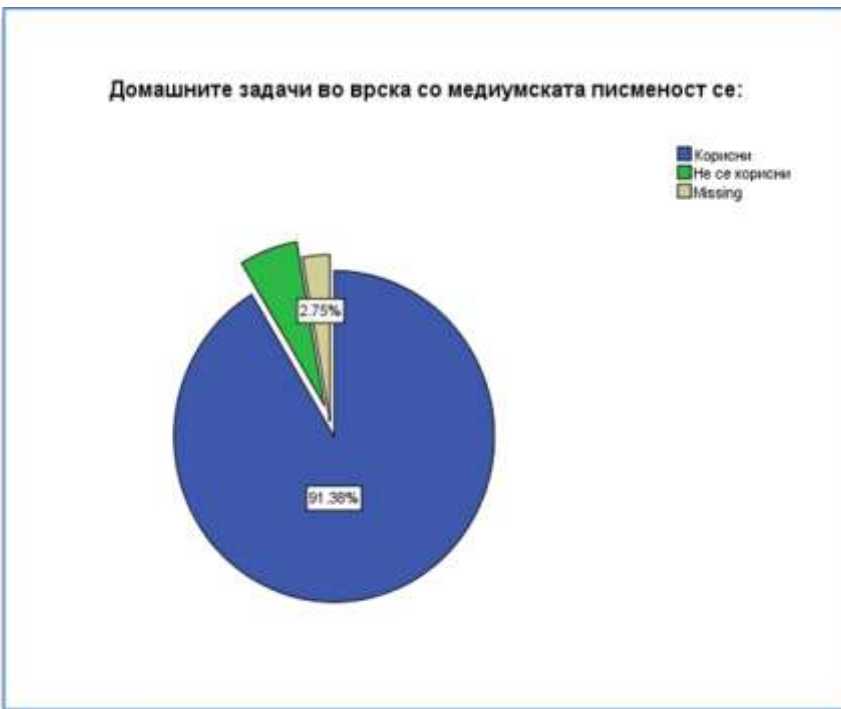
Точно 42.57% од учениците се согласиле дека содржините по медиумска писменост им помогнале да го разберат начинот на кој функционираат медиумите. Дополнителни 47.34%, во голема мера сметаат дека оваа изјава е точна. Само 5.50% рекле дека ова не е точно, односно, дека не успеале да го разберат начинот на кој функционираат медиумите.

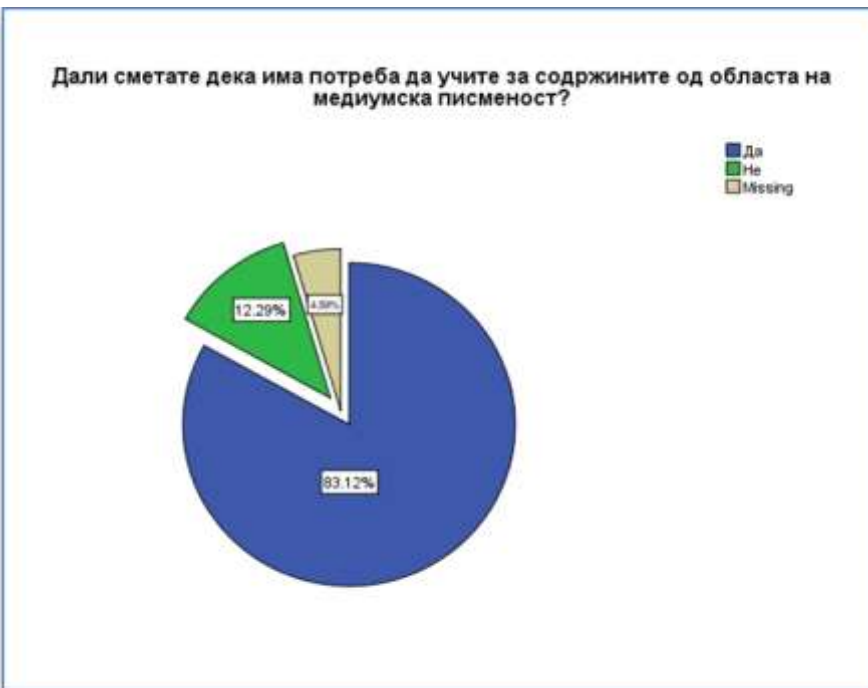
Мултимедијалното ЦД кое беше дистрибуирано заедно со прирачниците, за повеќе од 60% од испитаните ученици е корисно наставно помагало, додека повеќе од 25% од нив не се согласуваат со оваа изјава. Кај 13.76% од испитаниците ова ЦД или не беше се уште поделено, или, пак за време на посетени часови не беше вклучено во наставата.

Изготвената веб страница за медиумска писменост, за многу корисна или корисна ја сметаа повеќе од 77% испитаници, додека околу 13% од нив рекоа дека не научиле нови работи од неа.

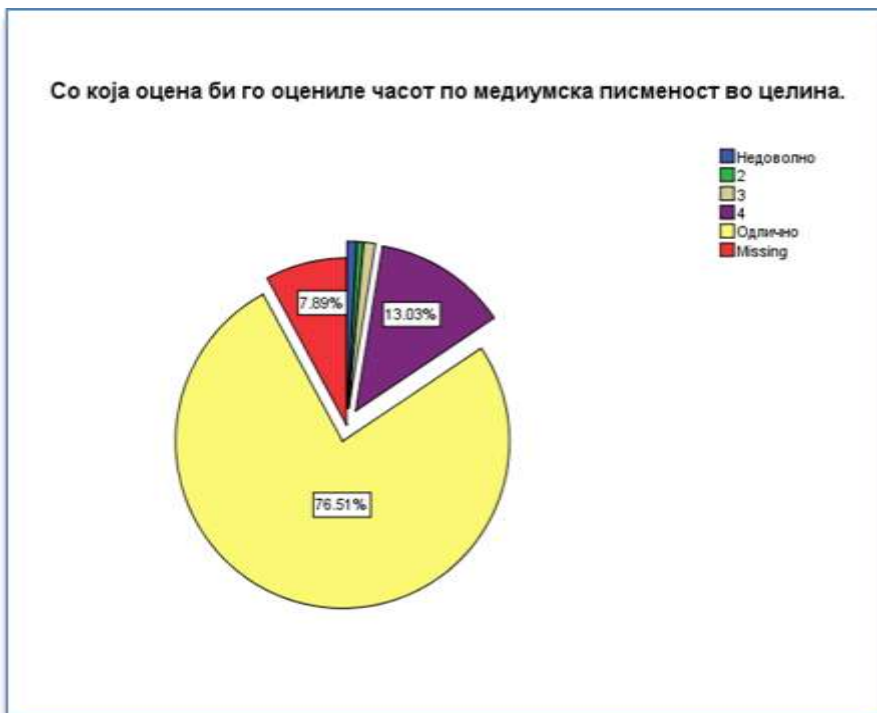

Во рамки на прирачникот беа предвидени и домашни задачи преку кои учениците можат да ги применуваат и проверат своите знаења. Високи 91.38% од нив рекле дека тие се корисни од аспект на запознавање со содржините од медиумската писменост.

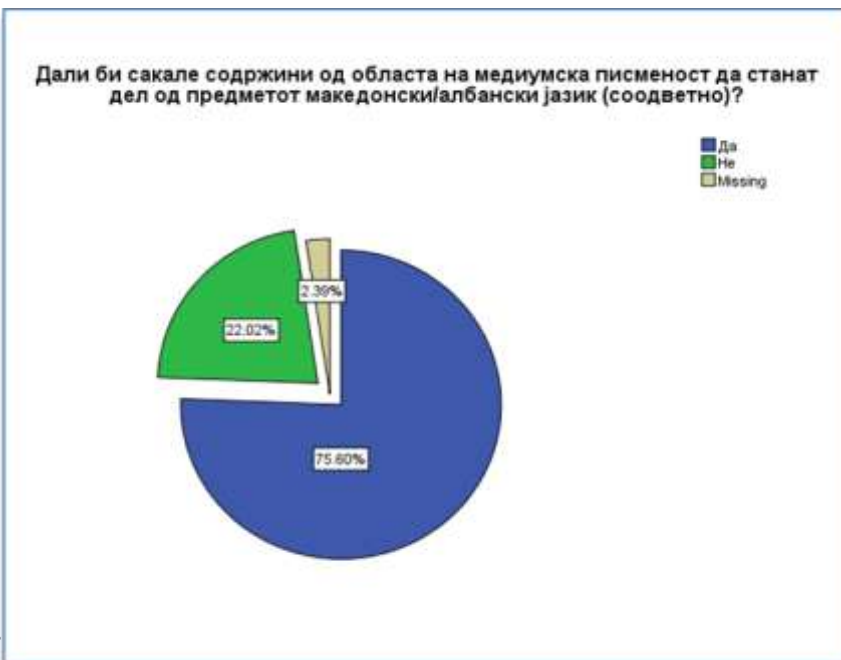
По реализираните часови од областа на медиумската писменост високи 83.12% од учениците кои присуствуваа на наставата сметаат дека има потреба да ги учат содржините од областа на медиумската писменост.

12.29% од испитаниците ученици сметаат дека овие содржини не се потребни.

Прашани каква оцена од 1 (недоволно) до 5 (одлично) би му дале на одржаниот час по медиумска писменост, 76.51% од учениците истиот го оцениле со 5.

Средната оцена доделена од сите испитани ученици е 4.74.

Земајќи ги во предвид сите погоре испитани аспекти на часот од областа на медиумската писменост, учениците беа запрашани дали би сакале вакви содржини да станат дел од предметот мајчин јазик (македонски, албански). Високи 75.6% од испитаните одговориле позитивно.

Заклучок

Од наведеното може да се заклучи дека активностите на проектот се позитивно прифатени од страна на целните групи: наставниците и учениците. Очигледно е дека содржината и начинот на кој беа спроведени обуките за медиумска писменост имале реален ефект врз подготвеноста на наставниот кадар и подигнување на капацитетите за спроведување на наставата од оваа област. Ова се потврди преку високите проценти на позитивни евалуации на различни аспекти од наставата (карактеристиките на часот, организација на наставните активности и употреба на препорачаните материјали за медиумска писменост). Дополнително, подготовката на овие материјали (прирачник, ЦД и веб страница) сеопфатно ги зема во предвид потребите на учениците, нивото на образование и стандардите за методолошко-техничка подготовка на наставни содржини.

Соработката со Бирото за развој на образованието и контролата на квалитетот на проектните активности и нивните продукти во сите фази, резултираа со висока поддршка на проектот меѓу наставниците и учениците. Оттука, препорачливо е овие наставни содржини да бидат вклучени во наставните програми по мајчин јазик. Преку нив, учениците и наставниците ќе добијат поквалитетно образование во делот на медиумската култура и ќе развијат вештини за анализирање, проценување, креирање и употреба на медиумски пораки во различни форми (од печат, преку видео до интернет). Во поширок контекст, овие наставни содржини ќе придонесат кон разбирање на улогата на медиумите во информациското општеството, ќе ја подобрат критичката свест како и самоизразувањето на граѓаните во демократијата.